

ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ СЛОВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття 34 Конституції України передбачає, що кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Проте, здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Законом України «Про затвердження Указу Президента України „Про введення воєнного стану в Україні”», де відповідно до пункту 31 частини першої статті 85 Конституції України та статті 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» постановлено затвердити Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» (далі – Указ). Відповідно до цього Указу на період дії правового режиму воєнного стану можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб у межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

24 березня Верховна Рада України ухвалила законопроект № 7189 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому розповсюдженню інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану» (далі – Закон).

Відтак Кримінальний кодекс доповнився статтею 114-2 «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану».

Зокрема, покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років загрожує за поширення інформації про направлення чи переміщення зброї, озброєння та боєприпасів територією України, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України чи Міністерством оборони України або в офіційних джерелах відповідних відомств країн-партнерів, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.

За поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи військових формувань, за можливості їхньої ідентифікації на місцевості, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, передбачено позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років.

Позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років караються вищезазначені дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб або з метою надання такої інформації державі-агресору, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки.

Пояснювалася необхідність прийняття таких змін тим, що на той час майже місяць тривала активна фаза збройної агресії Російської Федерації проти України, яка призвела до численних людських жертв як серед військовослужбовців та правоохоронців, так і серед цивільного населення, окупації Автономної Республіки Крим і частини Донецької та Луганської областей, значних економічних втрат для нашої країни.

Водночас деякі громадяни України, іноді необдуманно та небезпечно, здійснюють допомогу ворогу шляхом розповсюдження інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, а також інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи інших військових формувань України.

Навіть більше, на численні заклики Збройних Сил України певні особи, причетні до здійснення такої діяльності, продовжують таку діяльність, що є неприпустимим в умовах продовження збройної агресії та ведення бойових дій.

Для розуміння переліку інформації, розголошення якої в умовах воєнного стану може призвести до обізнаності противника про дії ЗСУ, інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану, варто ознайомитися з Наказом головнокомандувача ЗСУ «Про організацію взаємодії між ЗСУ, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» від 3 березня 2022 р. № 73. Цим наказом визначено перелік інформації.

Також варто звернути увагу на інформацію з обмеженим доступом, яка не підлягає вільному обігу. Відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. № 2939-VI серед інформації з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація.

Відомості, які не підлягають розголошенню та захищаються правовим режимом державної таємниці, визначено Законом України «Про державну таємницю», Зводом відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого наказом Центрального управління Служби безпеки України від 23 грудня 2020 р. № 383, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 січня 2021 р. за № 52/35674.

Отже, відомості про дислокацію, систему охорони, оборони, організаційно-штатну структуру, чисельність особового складу військових частин (установ) України в особливий період (на воєнний час) належать до відомостей, що становлять державну таємницю (Розділ II Зводу відомостей, що становлять державну таємницю).

Також варто звернути увагу на спосіб вчинення злочину – «поширення інформації». В сучасних умовах поширення інформації відбувається дуже швидко та не завжди контролювано, зокрема, через публічне оприлюднення інформації у ЗМІ, на радіо, в інтернет-виданнях, соціальних мережах тощо. Наприклад, чи буде злочином, якщо особа візьме фрагменти кадрів із новин для того, щоб змонтувати власне відео на написаний нею вірш про війну [1]?

Безперечно, прийняття Закону сприятиме захисту національних інтересів України, допоможе відновленню суспільної справедливості, забезпеченню захисту української державності від осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та / або сприяли їх здійсненню), спрямовані на нанесення шкоди суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України, проте породжує дилему щодо свободи слова та вільного вираження своїх поглядів і переконань. Чи, можливо, мовчання – золото?

Джерела та література

1. Закон України «Про державну таємницю» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
3. Закон України «Про затвердження Указу Президента України „Про введення воєнного стану в Україні”» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2119-20#Text>
4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Гринько Наталія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

КРИЗОВА ДИПЛОМАТІЯ ЕММАНУЕЛЯ МАКРОНА

Анотація. У статті досліджується кризова дипломатія Еммануеля Макрона на прикладі чотирьох кейсів – Другої Карабахської війни, Іранської ядерної кризи, турецько-грецького конфлікту, ескалації збройного конфлікту в Україні в січні–лютому 2022 р.

Ключові слова: кризова дипломатія, Еммануель Макрон, конфлікт.

Abstract. The article examines the crisis diplomacy of Emmanuel Macron on the example of four cases – the Second Karabakh War, the Iranian nuclear crisis, the Turkish-Greek conflict, the escalation of the armed conflict in Ukraine.

Keywords: crisis diplomacy, Emmanuel Macron, conflict.

Кризова дипломатія є важливою частиною сучасних міжнародних відносин. Її вдале використання дає змогу країнам не лише захищати власні інтереси в умовах кризи, а й укріплює позиції на міжнародній арені. Хоча й не існує точної дефініції кризової дипломатії, найчастіше її визначають як взаємодію між акторами міжнародних відносин, спрямовану на зменшення рівня напруги під загостренням загрози системних змін або конфліктів. Значний пласт досліджень, переважно закордонних науковців, присвячений аналізу міжнародних